

60 ROKOV VÝROBY

Základy povojnovej industrializácie východného Slovenska položil dvojročný plán obnovy hospodárstva. Dal prvé predpoklady na založenie drevopriemyslu. Úlohou bolo racionálne využiť buk.

Pre určenie lokality Hencoviec na výstavbu Drevokombinátu hovorilo viacero ukazovateľov: geografický stred ťažby východoslovenského buka, rovinatý pozemok dostatočnej veľkosti, železničná trať, rieka, cesta a pôda využívaná ako pastviny.

Výstavba závodu v Hencovciach bola po oslobodení prvou veľkou budovateľskou akciou, zameranou priamo na priemyselňovanie východného Slovenska. Hneď od začiatku sa sledovala realizácia smelej myšlienky kombinácie spracovania drevnej hmoty mechanickou a chemickou technológiou. Celulózka v Hencovciach dokázala, že celulózový priemysel je schopný rozhodujúcou mierou prispieť ku komplexnému využitiu bukového dreva. Bol to prvý závod v Európe, kde sa využilo bukové drevo prakticky bezo zvyšku.

1.11.1955 bol závod oficiálne spustený. Postupne sa odstraňovali projekčné, montážne i dodávateľsko-výrobné chyby. Po odstránení nedostatkov nasledovala etapa zlepšenia technológie a zaškolenia a výchovy odborne zdatných pracovníkov. Rok 1959 bol prvým rokom, kedy sa plánované úlohy splnili nad 100%.

Pôvodný plán výstavby rátal najprv s uvedením prevádzky mechanickej časti - pily. Stavba pily bola prvou stavbou budovaného drevokombinátu. Objekt bol po stavebnej stránke hotový už v roku 1950, ale montáž strojného zariadenia bola prerušená urýchlenou orientáciou národného hospodárstva na nedostatkovú buničinu.

Píla bola daná do prevádzky v roku 1957. Vybavená bola len zariadením na porez guľatiny. Postupne bol dobudovaný dopravníkový systém a prevádzka dosahovala ročný porez až 120 000 kubíkov guľatiny. Vyrábala rezivo, podvaly, nábytkové hranolčky a prírezy na vlysy. Ďalšie prevádzky mechanickeho spracovania dreva v závode boli postupne dobudované: vlyskáreň v roku 1960, impregnačka v roku 1961 a preglejkáreň v roku 1970.

Už v projekčnej príprave drevokombinátu sa kládol dôraz na preglejkársku výrobu, ktorá v tom čase bola najrentabilnejším drevárskym odborom. Realizácia preglejkárne sa z rôznych príčin zdržala a uskutočnila sa v rokoch 1968-1970 aj keď strojnotechnologické zariadenie pre preglejkáreň bolo v závode už v prvej etape budovania Drevokombinátu. Prvá preglejka bola vylisovaná technológiou predlisovania za studena 9. novembra 1970. Preglejkáreň tak bola spustená do prevádzky 10 rokov po spustení impregnačky.

Podnik prešiel zo spracovania základnej suroviny - vlákny - na spracovanie menej hodnotného dreva a rovnaneého netriedeného dreva. V priebehu rokov bola úspešne zvládnutá výroba hlavných sortimentov: papierenskej buničiny, viskózovej buničiny, bukového reziva. V priebehu rokov zvládla BUKÓZA technológiu spracovania odpadov, čistenie odpadových vôd. Vzrastala zamestnanosť. Zatiaľ čo v roku 1958 bolo v podniku zamestnaných 1285 pracovníkov, v roku 1973 ich bolo už 2253.

Po takmer 20-tich rokoch prevádzky chemickej časti závodu bolo jasné, že jej kapacita a kvalita výrobkov už nestačí pre potreby krajiny. Mnohé zariadenia boli vyhospodárené a úroveň automatizácie pokrívavala. Technologický vývoj výrobných postupov najmä v Škandinávskych krajinách bolo potrebné dobehnúť. Na XIV. zjazde KSČ padlo rozhodnutie o výraznej intenzifikácii výroby, čo znamenalo takmer novú celulózku. Pre technickú obnovu zariadení, zvýšenie kvality viskózovej buničiny a zvýšenie kapacity celulózky na 100 000 t bola postavená nová drevesekáreň, regenerácia, pracia linka, bieliareň a príprava bieliacich roztokov. Ostatné uzly prešli významnou rekonštrukciou. Na varni pribudol nový kontinuálny

Bauer varák určený špeciálne na prvý stupeň varenia pri výrobe viskózovej buničiny. Ako posledná bola v tomto bloku uvedená do prevádzky regenerácia.

Neskôr, po intenzifikácii, sa rozbehla aj nová výroba sladidla - xylózy - na báze varných hydrolyzáto. Technológia bola vyvinutá vo Výskumnom ústave papiera a celulózy Bratislava.

Toto hektické obdobie znamenalo veľký nápor na pracovníkov technického rozvoja, výskumu, ale aj samotnej prevádzky. Skúsení technici a odborníci boli významnou hnacou silou investície. Mená hlavných aktérov ako Oliver Červinka, Emil Kňazovický, Ervín Bötcher, Hari Roth, Jozef Bella sú celulozárom známe do dnes.

Intenzifikácia celulózky so sebou priniesla rozmach celého regiónu. Masa pracovnej sily narastala. Rozrástlo sa aj okresné centrum Vranov nad Topľou. Tento vývoj znamenal aj potrebu nových pracovných možností a zvýšenú spotrebu tepelnej a elektrickej energie. Preto boli paralelne s výstavbou v chemickej časti závodu rozbehnuté aj dve ďalšie veľké investície v BUKÓZE: nová energetika a nábytkáreň.

Nová energetika s dvoma veľkými uhoľnými kotlami mala zabezpečiť doplnenie chýbajúcej energie pre celulózku, vykurovanie rozrastajúceho sa mesta a vykrytie spotreby energie perspektívnej gumárenskej fabriky, ktorá bola plánovaná ako ďalšia etapa priemyselného rozvoja tohto regiónu.

Nábytkáreň na výrobu sedacieho nábytku z bukového dreva mala posilniť komplexné využitie vyťaženej drevnej hmoty z okolitých lesov. Obidve prevádzky boli spustené v roku 1984.

V roku 1984 vzniklo v BUKÓZE centrálné výpočtové stredisko. V tom období mala fabrika spolu takmer 3400 zamestnancov.

Spoločenské zmeny v Československu po roku 1989 priniesli radikálne zmeny i v živote fabriky. Zrušenie vedúcej úlohy KSČ v spoločnosti rozbehlo úplne nové personálne procesy v riadení celého závodu. Uskutočnila sa historicky prvá voľba podnikového riaditeľa tzv. Radou pracujúcich. Menili sa staré a vznikali nové formy obchodných spoločností - akciové spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným. Zánikom dovtedajšej štruktúry československého exportu a importu výrobkov a technológií cez podniky zahraničného obchodu boli tieto postupne likvidované. Pred obchodníkmi stála nová úloha - kompletne zvládnuť export buničiny a ďalších výrobkov po stránke papierovej, ale hlavne komerčnej. Učili sa zvládať procesy, o ktorých do vtedy ani nepočuli. Rozpadával sa trh dnes už bývalej RVHP a otvárali sa nové možnosti v západoeurópskych krajinách. V roku 1993 vznikla samostatná Slovenská republika.

Tou najzásadnejšou zmenou po novembri 1989 však bola privatizácia. Fabrika bola sprivatizovaná formou kupónovej privatizácie, po ktorej sa hlavnými akcionármi stali investično-privatizačné fondy. V roku 1992 vznikla BUKÓZA, akciová spoločnosť, Vranov nad Topľou. Tvorili ju výrobné divízie: chemická výroba, píla, preglejkáreň, energetika a nábytkáreň.

Snahou nového vedenia BUKÓZY bolo stabilizovať najmä drevársku časť výroby. Jej výsledkom bola investícia do výroby lepených bukových veľkoplošných dosiek v r.1994. Tento výrobok našiel uplatnenie najmä na západných trhoch Európy; do Nemecka, Rakúska a Dánska smerovalo až 60 % produkcie.

V r. 1997 manažéri spoločnosti, zastupujúci záujmy väčšinového košického akcionára skupiny Cassovia Invest, zaviedli do života úplne novú organizačnú štruktúru holdingového typu. Vznikla SKUPINA SPOLOČNOSTÍ BUKÓZA HOLDING a centrálné strategické, kontrolné a rozhodovacie funkcie prevzala BUKÓZA HOLDING, a.s.

Výrobné činnosti boli zaradené pod BUKOCEL, a.s., BUKÓZA PÍLA, a.s., BUKÓZA PREGLEJKA, a.s., a BUKÓZA Progres s.r.o. Nákup a predaj prevzala BUKÓZA Export-Import, a.s.

Ekonomický vývoj skupiny zameranej prevažne na export výrobkov bol v tej dobe závislý na celkovom vývoji na trhoch Európy, ktorý sa spolu s environmentálnymi faktormi podpísal v r. 1999 pod rozhodnutie o ukončení výroby viskózovej buničiny, xylocelu a xylózy. Rozpad trhov RVHP znamenal kompletnú zmenu organizácie výroby na nábytkárni. Tá vyústila v ekonomické straty niekoľko rokov po sebe v takej výške, že v nej bola v r. 2000 definitívne výroba odstavená.

Na druhej strane celulózka, po zbavení sa ekonomickej záťaže viskózovej buničiny, naštartovala pozitívne trendy vo výrobe a v roku 2002 dosiahla po prvý krát v histórii výrobu 100 000 ton buničiny.

Najdôležitejšou zmenou v živote závodu po roku 2000 bol jeho predaj. Novým akcionárom sa stal levický podnikateľ Ján Ďurian, príchodom ktorého začalo obdobie zmien, pokroku a rozvoja. Fabrika bola v tej dobe finančne poddimenzovaná a chýbali zdroje pre trvale udržateľnú výrobu.

Celulózku s energetikou a kapacity mechanického spracovania dreva fungujúce v medzinárodnom konkurenčnom prostredí bolo možné naďalej prevádzkovať len realizáciou veľkého rozsahu investícií. Rozbehol sa veľký investičný program porovnateľný len s obdobím intenzifikácie v 80-tych rokoch.

Rozbeh nových aktivít skupiny spoločností však prišiel práve v období, kedy bol bankrotmi amerických finančných trhov zasiahnutý celý svet. Začal boj o prežitie. Bolo nevyhnutné vyhodnotiť správne použitie každého EURa. Zároveň musela byť financovaná výroba a tok surovín. Škrty nákladov boli na dennom poriadku. V ťažkom období sa spoločnosť rozhodla zastaviť preglejkáreň, pílu a výrobu lepených dosiek.

V rámci rozvoja boli v energetike postupne zrealizované nosné investície:

- 2008 – nový turbogenerátor č.4
- 2009 – rekonštrukcia turbogenerátora č.3
- 2009 – pripojenie na celoslovenský systém ROVE, ako začiatok predaja elektrickej energie externým odberateľom
- 2011 – nový turbogenerátor č.1
- 2012 – rekonštrukcia kotla K1
- 2015 – ďalšia rekonštrukcia turbogenerátora č.3

V celulózke to boli:

- 2010 – kyslíková delignifikácia - začiatok výroby buničiny bez elementárneho chlóru
- 2011 – nový kotol na biomasu
- 2012 – rekonštrukcia rotačnej pece spojená s výmenou horáka
- 2013 – nový spôsob okysličovania odpadných vôd na biologickej ČOV
- 2014 – nová doprava štiepok do varne
- 2014 – rekonštrukcia regeneračného kotla
- 2015 – nový elektrofilter na rotačnej peci

Tieto investície sú len časťou dlhého zoznamu z tohto obdobia. Znamenajú nielen stabilizáciu či zvýšenie kapacity a kvality, ale najmä skok v oblasti vplyvu na okolité životné prostredie.

Nové vedenie skupiny zároveň vytýčilo niekoľko smerov rozvoja fabriky. Jedným z nich je zavedenie technológií výroby produktov s vyššou pridanou hodnotou. V tom hrajú prím dve akcie:

2012 – začiatok výroby práškovej celulózy GREENCEL

2014 – nábeh výroby hygienických produktov

A konečne prichádzajú aj úspechy...